

Райські яблучка. Збірка оповідань

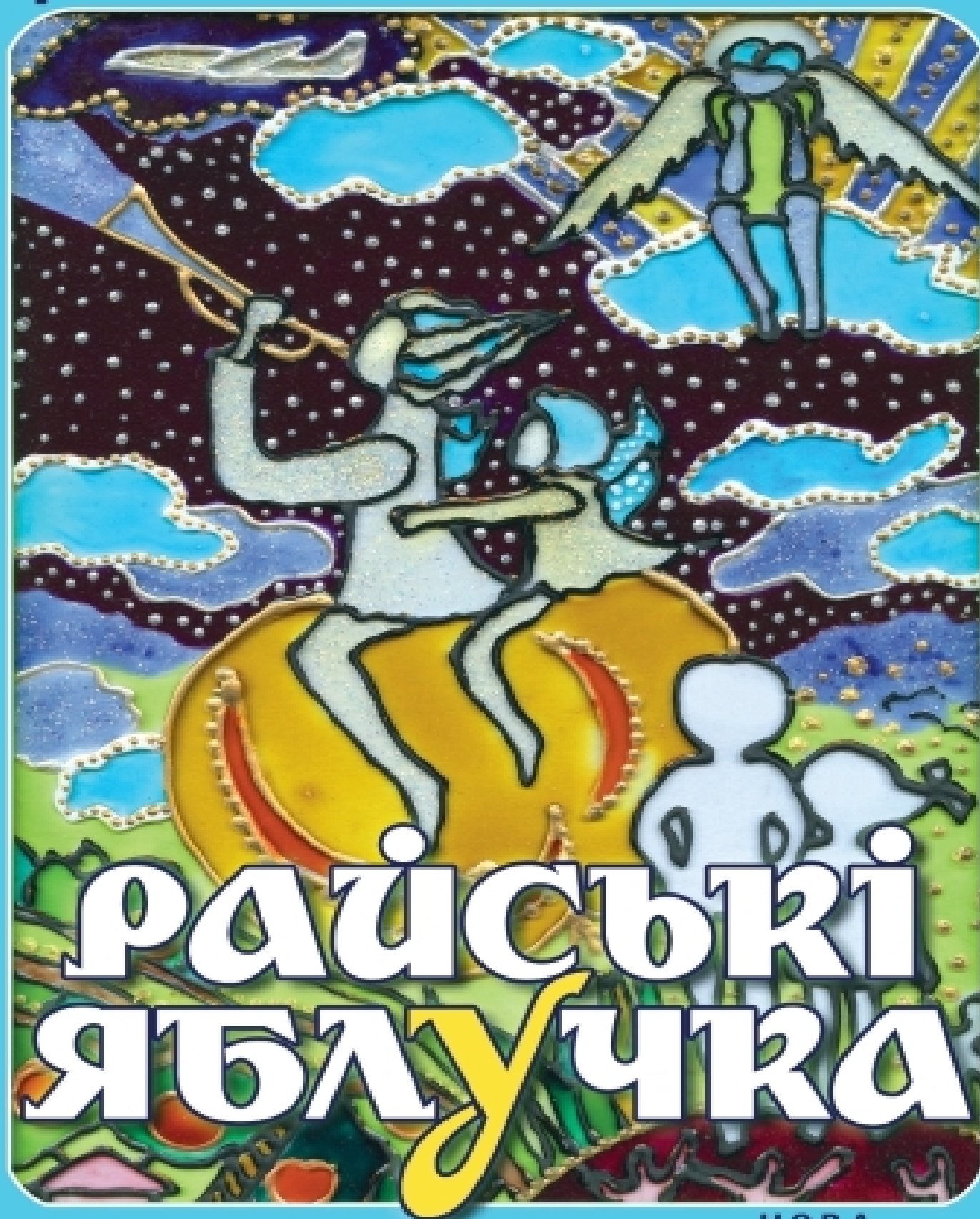
КУПИТИ

Перша частина збірки - це «щоденник» перших десяти днів облоги Києва, які перевернули свідомість мирних мешканців, котрі опинилися в ситуації повномасштабного нападу. Частина тексту написана в режимі «он-лайн», а тому є одним із тисячі свідчень, подекуди - суб'єктивних і особистісних - про час, коли ми і світ ще не знали про масштаби трагедії геноциду і звияту наступних днів, що ведуть Україну до Перемоги.

Друга частина збірки розповідає про ментальність і побут мешканців Донеччини. Адже сама авторка народилась і вирос-ла в Донецьку. Його «топографія» тісно пов'язана зі спогадами дитинства і юності письменниці.

Третя частина складається з новел, написаних у 2014 - 2017 роках, коли пересічні громадяни ставали героями «видимого і невидимого фронту», а показові «герої» - зрадниками. Карта-тий печворк розмаїтих зрізів суспільства складається з новел, у яких переважає психологія «різних людей», їхніх вчинків, ба-жань і пошуків сенсу життя...

Ірен РОЗДОБУДЬКО

райські яблука

НОРА
ДРУК

Ірен РОЗДОБУДЬКО

РАЙСЬКІ ЯБЛУЧКА

Збірка оповідань

Видання друге, доповнене

Повне або часткове копіювання тексту твору, переклад, розміщення твору або його перекладів на сайтах та інших Інтернет-ресурсах, будь-яке інше його використання без письмового дозволу правовласника ТОВ «Видавництво «НОРА-ДРУК» суворо заборонені. Порушення заборони тягне за собою відповідальність згідно із чинним законодавством.

Роздобудько Ірен

Райські яблучка. Збірка оповідань. Вид. друге, доповнене. / Ірен Роздобудько. — Київ : Нора-Друк, 2023. — 224 с.

ISBN 978-966-688-127-7 (epub)

Перша частина збірки — це «щоденник» перших десяти днів облоги Києва, які перевернули свідомість мирних мешканців, котрі опинилися в ситуації повномасштабного нападу. Частина тексту написана в режимі «он-лайн», а тому є одним із тисячі свідчень, подекуди — суб'єктивних і особистісних — про час, коли ми і світ ще не знали про масштаби трагедії геноциду і звитягу наступних днів, що ведуть Україну до Перемоги.

Друга частина збірки розповідає про ментальність і побут мешканців Донеччини. Адже сама авторка народилась і виросла в Донецьку. Його «топографія» тісно пов'язана зі спогадами дитинства і юності письменниці.

Третя частина складається з новел, написаних у 2014–2017 роках, коли пересічні громадяни ставали героями «видимого і невидимого фронту», а показові «герої» — зрадниками. Картатий печворк розмаїтих зрізів суспільства складається з новел, у яких переважає психологія «різних людей», їхніх вчинків, бажань і пошуків сенсу життя...

УДК 821.161.2

© Ірен Роздобудько, текст, 2023.

© Нора-Друк, 2023.

Зміст

ЧАСТИНА ПЕРША КИЇВСЬКА СИМФОНІЯ – 2022

Увертюра

Києве мій

Епілог Коли кричатиме каміння

Маршрутка

ЧАСТИНА ДРУГА ТОПОГРАФІЯ

Юзовка

Вулиця Артьоми. Райські яблучка

Кінцева «дев'ятки». Донецький аеропорт

«Завод ізоляційних матеріалів». За всіх — на майбутнє!

Макіївка. Дикі танці

ДМЗ. «Трудова книжка» Ісуса

Луганськ-2014. Хтось мусить залишитись!

Бульвар Пушкіна. «Пушкіна убілі!»

СМТ. Курячий бог

Місцевість

ЧАСТИНА ТРЕТЯ РІЗНІ ЛЮДИ

Прості люди

Різні люди

Два гендерні оберти в машині часу з багатьма невідомими

Коханець

Перший мільйон

Смайлик у кінці тунелю

Такий футбол...

Києве мій

...На мені були шкільні туфлі з перетинкою на круглому ґудзику — зовсім дитячі, грубі колготи (такі тепер не носять навіть у дитсадку) і кумедний плетений капелюшок. Я приїхала здавати документи в один із твоїх закладів, хоча всі мої думки були не з тобою — а там, звідки я приїхала, адже там мене не любили.

І я хотіла померти подалі від дому.

В тобі.

А документи були лише приводом блукати по твоїх завулках і шукати небезпечних пригод.

І ти відразу зрозумів це. І повів на Володимирську гірку, не зважаючи на мої дитячі туфлі і вовняні колготи в огидний «рубчик». (О! Щойно мені спало на думку, а чи не був ти збоченцем-педофілом?!)

Ти налив мені повну склянку червоно-чорного портвейну. Князь Володимир був повернутий спиною, і я подумала: цікаво, який у нього вираз обличчя? Певно, відсторонено-врочистий і байдужий...

Був холодний квітень. Портвейн хлюпнувся вниз — аж до підошов моїх шкільних туфель — і вмить підступив до горла, а потім я почула дзвін. Я ніколи не чула дзвонів у місті і тому вирішила, що ця музика лунає в моїй голові. Хоча це дзвеніли дзвони Софії Київської.

Потім ти водив мене колами. Назва однієї вулиці була така довга, що я читала її по складах: «Червоноармійська»...

Ти не знав, куди мене приткнути, а коли нарешті знайшов зручне місце, десь у нетрях іще на той час існуючих комуналок, несподівано вимовив: «З тобою щось не так... Не розумію... Але щось не так...» — і наказав негайно тікати звідси.

Негайно, поки ти рахуватимеш до п'яти. Адже потім ти за себе не відповідатимеш — заковтнеш мене, мов удав. Ти вчинив по-джентльменськи.

Але я не втекла...

Я взагалі не люблю задкувати, коли рішення прийнято...

Ми ніколи не шукали одне одного.

Хоча ти прийняв мене до того закладу, в який я відвозила документи, але більше не пригощав чорним портвейном. А я поки що вирішила не помирати.

Тепер ти був для мене — архіпелагом. Мені здавалося, що кожна станція метро — це столиця острова, зусібіч оточеного водою. Я виходила на кожній, робила кола і знову поверталася під воду — в особливий запах, напівтемряву і прохолоду. Всі, хто приїздить сюди, шалено катаються на ескалаторах — на цьому восьмому диві світу — туди-сюди і спостерігають, як назустріч підіймаються чи спускаються тисячі людей з однаковим виразом обличчя.

Певно, я гаяла час...

Ти спробував дати мені шанс і звернувся з іншою пропозицією: «Дівчино, а чи не хочете ви танцювати в ансамблі Вірського?» І запропонував негайно в ньому танцювати. От просто зараз, щойно сходимо до гарного генделика на Володимирській. Чомусь ти весь час намагався звести мене на ту кручу...

Хотів скинути? Чому?

Я знаю: тому, що я сама довго не любила тебе.

І ти це відчував.

І не відчиняв переді мною інші двері, крім дверей метро і дешевих кнайп.

Я не те щоб не любила тебе — просто розуміла, що ти для мене надто великий і надто галасливий, що я тобі байдужа. Що ти ніколи не зможеш змиритися з тим, що тебе можна завоювати...

Адже всіх приїжджих ти сприймав саме так — як вар'ятів, адже вони ходили твоїми узвозами, безжально встромляючи гострі підбори в крихке старовинне каміння.

Тепер я чула твої дзвони...

І співала біля вогнища в Гідропарку разом з однокурсниками: «Як тебе не любити...» — і все одно не любила.

Вірніше, ВВАЖАЛА, що не люблю.

*

Потім я не могла любити тебе тому, що ти проковтнув у своїх хвилях мого товариша. Тоді я ще не звикла до втрат. Але звикла до того, що двічі на рік, під час сесій він захищав мене, вважаючи, що у мене

«немає навичок соціальної поведінки». Як набути цього досвіду і що значить цей зарозумілий вислів, я не знаю і досі...

Але я покладалася на досвід цього добродушного велетня, котрий встиг повоювати в Афгані, народити одну дівчинку і зачати іншу (яку він так і не побачив). Він робив «страшні очі» і ганявся за мною по аудиторії — певно, він теж не мав навичок соціальної поведінки, адже нас вважали божевільними. Я здавала за нього письмовий залік з англійської мови і вчила наголосів, а він — любити тебе таким, яким ти був для нього: в світлі зимових ліхтарів, у первинності непорушеного снігу довкола Володимирського собору, в банях церков, які, мов золоті ліхтарі, світилися у зелені Дніпрових схилів. Любити Дніпро, який він перепливав, мов торпеда.

Дніпро, в якому він зник далеким серпневим літом після сесії на третьому курсі...

Як я могла пробачити таке?

Ти відібрав у мене товариша, який ніколи не пропонував мені чорного портвейну чи станцювати в ансамблі Вірського. Який сказав, що я маю любити тебе — тому рано чи пізно і ти обов'язково повернешся до мене іншим боком.

Але спочатку любити маю я.

*

Я не можу бути туристом. Я мушу обмацати кожну стіну наосліп — руками, мушу почути тисячі запахів перед тим, як віддатися на поталу екскурсоводові. І я справді пізнавала тебе наосліп і навпомацки — майже в прямому сенсі, адже вивчала тебе вночі — так, як має бути, коли ще немає *любові*, але вже починається *кохання* (тоді я вже могла розрізняти ці мовні нюанси).

Вночі ти був такий гарний — я нарешті побачила, що з висоти тієї гірки ти виблискував, немов цукор, розсипаний по чорному оксамиту.

Ланцюжки вогнів нарешті приводили туди, куди неможливо дійти без любові. Я почала чути, як ти дихаєш і чим пахнеш. А мої нічні квіти, без яких я себе не уявляла, за словами Еріха Марії Ремарка, «пахли крадіжкою», і фарбами, і березовими бруньками, і мокрим асфальтом, і кавою, яку чомусь продавали в лазні на Малій Житомирській...

Я навіть змирилася зі страшною металевою тіткою, котра здіймала щит і меч над мостом Патона, і думала, що якби мій дідусь, перепливаючи в тому місці Дніпро багато років тому, побачив таку залізну жінку, він би, певно, дуже здивувався...

Ти обертався до мене зі священним скреготом, спроквола і майже сам того не бажаючи. Адже ось так, наосліп і навпомацки торкаючись долонями твоїх мурів, я — можливо і випадково! — натрапила на потаємний, ледь помітний важіль, і ти важко заворушився, струшуючи з себе тисячолітній пил. Ти повернувся і прочинив двері.

І я побачила там усе, про що читала в книжках, і про що гугнявив екскурсовод. Твою красу, твою велич, потаємні западинки в твоєму тілі.

Я не знала, чим засвідчити свою вдячність за цю скороминущу належність до цих таємниць. І... купила два помаранчі на Бессарабці (тоді їх можна було придбати лише там!). І стара сива ворона, котра сиділа на дереві біля Чорторійського озера, з подивом спостерігала, як я роблю «жертвопринесення»: закопую їх у землю. Певно, тоді мені здавалося, що тобі не вистачає лише апельсинових садів... (Я не була на тому місці, на Чорторії, що нині називається парком Дружби народів, років п'ятнадцять: так мені легше уявити, що посеред верболозу ростуть два розкішних апельсинових дерева...)

*

У мене завжди було дивне відчуття: ніби я спустилася на твою землю з повітряної кулі. Доти вона хилиталася піді мною, намагаючись струсити небажаного мешканця, — і от я ухопила за линву, якою була зав'язана її пуповина, і почала досить вправно спускатися, хоча з фізкультури мала «незадов.».

А коли зіскочила вниз, одразу відчула, що під ногами нарешті тверда і не хистка земля. Я перестала балансувати на кулі. І почала балансувати над зовсім іншим, набагато більшим простором, упасти в який можна лише один раз.

Але я не впала — ти підставив руки, обережно зняв згори, мовби я була яблуком. І оселив у собі, і привчив любити тебе таким, яким ти є...

Яким був тоді.

Без скляних хмарочосів, помпезних готелів, привабливих вітрин із непривабливими цінами, з торговельно-розважальними комплексами, з «світськими» заходами, з потворними радянськими монументами...

Але який ти красивий у сутінках! Звісно, можна вигадати багато епітетів, метафор і порівнянь. Але ти гарний і без них.

Просто: гарний.

Який ти довірливий вранці, коли спиш, розкинувшись по пагорбах. Я бачу тебе саме таким: оголеним і безборонним. Таким, якого хочеться тихо поцілувати в теплу спину і відчути, як ти ворухнешся уві сні.

І сказати тобі: «Спи, спи, мій коханий. Я з тобою. Я завжди буду з тобою...»

ПЕРШИЙ ДЕНЬ.

Перша секунда

Не знаю, навіщо це мені треба, але весь час з маніакальною наполегливістю я намагаюся пригадати і якимось чином відтворити відчуття під назвою «початок війни». І не те, що сталося після першої чи другої години цього початку, а саме — в першу секунду, коли слів немає. Є лише відчуття.

Часом відтворити відчуття складніше, ніж написати сотню рядків, присвячених подіям. Але відчуття, як на мене, важливіші: слова і події забуваються — відчуття лишаються з тобою до кінця днів.

Отже, воно, те відчуття, було дивним. Спочатку виник звук. Але, на диво, не ззовні — всередині. Він пролунав у нетрях мого сонного організму тихим воркотінням, ніби на груди сіла кішка. Таке собі глухе, якесь утробне воркотіння. Приглушене і водночас — всеохопне, ніби в море вкинули велику каменюку, вона гулькнула вглиб, поширюючи на тисячі кілометрів цей дивний і досі не чуваний звук.

А вже потім пролунав вибух.

Я глянула на годинник — була 5.00 ранку.

І... не встала з ліжка, адже не так давно лягла, бо — «сова».

А потім почався цей перший день — слова і події, які я почала «викидати» в он-лайн щоденник. Навіщо?.. Ще не знаю. Але згодом він перетворився на певну «колективну творчість» з тисячами «вподобайок» — а отже, я зрозуміла, що не одна! Що нас багато. Тут, у Києві. Тих, хто лишився. Тих, кому щоранку писала: «Київ стоїть!»

З двохсот днів безперервного он-лайн щоденника нині я обираю лише ці десять.

Десять днів, коли — будемо відвертими! — Київ «висів на волосинці» і тримався на зв'язі наших воїнів, нашої ТРО і... нашого тилу з бабцями, жінками й дівчатами, котрі носили каву на блокпости.

P.S.

...іще ТОДІ я пообіцяла собі: якщо колись це буде опубліковано, не поміняю жодного рядка, жодної емоції, навіть якщо все це буде «не літературно», наївно чи надто пафосно. Проте — «з перших вуст». Додала б — із вуст невинного оптиміста.

Отже...

24 лютого 2022 року

...16.00. У новинах розповідають про дикі затори на виїзді з Києва. Люди стоять без води, бензину. Невже всі вони впевнені, що Київ здадуть?! Кажуть, що через корки і затори багато хто завертає до Бучі й Ірпеня — там немає жодних військових інфраструктур. Дай Боже, пересидять.

...16.30. У новинах розповідають, як двоє оболонських «бомжів» узяли у полон екіпаж БТРа.

Це здається фантастикою. Але і тут допоміг «стрім». Сцена гідна кіно (якби ж то!): двоє військових виходять з машини, аби запитати дорогу у «вдячних» громадян, котрі нібито «чекали на визволителів». І отримують каменюкою по головах.

...16.45. Чийсь «стрім» з вікна на Оболоні розірвав мережу: танк з літерою «Z» мчить вулицею, чавить автомобіль. З нього витягають сивочолого чоловіка. Живого....

...17.00. Прийшли діти. У них радість — сьогодні школа і садок не працюють. Одразу кинулись до телевізора — там, дякувати Богу, дитячий канал крутить мультики. Сьогодні дивитись досхочу не заборонено. Дорослим не до того. На «родинній нараді» вирішуємо так (точніше, вирішую я, як головний фельдфебель, котрий завжди «лізе поперед чоловіка в пекло»): щойно почнеться «килимове бомбардування», сідаємо в машину і їдемо... Куди їдемо? Звісно — до лісу! Будемо по ньому кружляти — ухилятися від бомб! У машину візьмемо воду, їжу і теплі ковдри. Як наїздимося, сядемо десь на

ДРУГИЙ ДЕНЬ.

Ми не знали, як ЦЕ робити...

8.00. Доброго ранку, рідні! Готуємось до складного дня. Бажаю всім не плакати, не впадати у відчай, подумати про тих, кому зараз гірше, і тих, хто нас захищає. Емоції — потім. Подумайте про хлопців зі Зміїного... Просто подумайте. І стисніть зуби. Слава Героям!

9.00. Бачу в стрічці на фейсбуці своїх друзів — дякую, що не ниєте! Люблю ВАС! Маємо підтримувати людей! І наших воїнів. Нехай у ці дні будуть з нами Всі Герої Небесної Сотні, кіборги ДАП, Василь Сліпак, Петро Полицяк, Ігор Броневицький, Андрій Гарус, Марко Паславський, Тарас Брус, Тарас Матвіїв (називайте ще!) — усі ті, перед ким ми не можемо схибити.

Втримається Київ — втримається Україна.

16.00. Мої дорогі друзі із Запоріжжя, Дніпра, Харкова, Херсона, Сум, Хмельницького, Маріуполя, Франківська, Львова, Черкас, Чернігова — о! — всіх не перелічу, — думаю про вас і люблю! Коли що — дзвоніть!

...Війна в двадцять першому сторіччі посеред Європи — дикіша за будь-яку дичину.

Попри це, її гібридна фаза триває ось уже дев'ятий рік, і, здається, світ це влаштовує.

Стоп! Стоп!

...Мсьє Ловель в Анжу щойно перевірів свій виноградник. Там усе в порядку — нові лози прийнялися, старі обіцяють непоганий врожай, а тому треба добудувати ще парочку приміщень для виносховища.

...Містер і місіс Фінч заплатили за майбутню подорож на Лангкаві, за те саме бунгало, де відпочивали минулого літа, — ближче до моря і трохи далі від бананового гайка, аби не спокушати дорогими блискучими речами пронириливих мавп.

...Сеньйор Пазоліні видає заміж крайню доньку. Запрошення мають бути написані «від руки» і бажано каліграфічним почерком. Все має бути душевно, бездоганно. Картки з голубами і віньєтками вже замовлено! Сеньйор схиляється над першою карткою. Тут роботи на цілий місяць...

І, от скажіть мені, панове, чи мають вони перейматися проблемами сусіда? Подивитись по телеку — так. Поцокати язиками, мовляв — «Ні — війні!» або «Миру — мир!» — це святий обов'язок кожної

доброчинної людини. А далі: виноградник — відпочинок — весілля. І ще купа своїх цікавих і не дуже проблем. Життя одне.

Те, що воно може НЕСПОДІВАНО закінчитись, — про це в школі не вчать.

Цьому взагалі важко навчити. Це наука не оптимістична.

Чесно, я в усьому і завжди шукаю оптимізму. А коли я щось шукаю — воно знаходиться саме: розгоряється в темряві — і горить рівним світлом, мов маячок в кінці тунелю. Вказує шлях.

І думаю я, скажімо, про таке...

Зараз відбувається те, до чого ми — Україна! — йшли сторіччями, втрачаючи шанси і життя без жодної надії. І хоча часи не обирають, можна поставити перед собою кілька простих запитань. Чи хотіли б ви, панове, опинитися на початку ХХ сторіччя — роках у 20-х, коли УНР, проіснувавши якихось півтора року, тяжко впала — знищена, розстріляна чи витурена до еміграції? Без надії... Що, не приваблює?

А в 30-х? Коли людей морили голодом, розкуркулювали, розстрілювали, депортували? Без надії... Ні?

В 40-х? У війні, яку Україна вела аж до середини 50-х «на два фронти»? Без надії...

А може, ваблять романтичні, «відлижні», 60-і? Можливо... Але це лише якщо ви згодні з «лінією партії», а не сидите по таборах Мордовії. Без надії.

У 70-х і ще з десятків років було спокійніше? У ватній задусі, в павутинні подвійної моралі, з «чорними тюльпанами», що везуть з Афгану безіменний «вантаж 200». Без надії...

...І от саме ЗАРАЗ нам справді можуть позаздрити ті, хто БЕЗ НАДІЇ, проте з величезною вірою сіяли зерна і поливали їх власною кров'ю.

І без надії казали те, про що більшість не хотіла чути, — про ворога. А він завжди був поруч!

Контролював, насміхався, користувався, зрештою — гвалтував душу і розум. І ніяк не давався до рук, прикидаючись «братом».

Шквал риторичних запитань лине з усіх боків, що не увімкни — телевізор, радіо, комп'ютер. Якщо об'єднати їх в одне, лунає воно, як у бородатому анекдоті про нещасну Муму: «Герасім, за что?», «Чого вони від нас хочуть?», «Чому напали?»...

Усе це — «матчастина», яку треба було вчити на уроках історії. Тоді б таких запитань не виникало.

А що вони хотіли протягом сторіч? Щоб України не було. Взагалі. Щоб від неї лишилися тільки веселі застольні приспиви про «підманула-підвела» і це кумедне м'яке «г», за яким можна було б розпізнати «хохла». І знищити. Не «за що», панове, а — ВЗАГАЛІ.

Тому всі ці нинішні запитання — риторичні.

Їх можна було б ставити, якби на нас напали африканці чи ісландці. От тоді справді постало б це — «чому і навіщо?».

А тут відповідь лежить на відкритій долоні: вони «нарешті» прийшли досягти своєї давньої мети. Раніше це було лише віддаленою мрією без будь-яких очевидних підстав, адже існувала поширена риторика про «один народ». Нині ж до мрії доклався і необхідний складник — нове покоління, котре визріло за останні тридцять років, виховалось у неволі, на сліпій ненависті, радянській риторичній, перекрученій історії. Покоління, котре нарешті готове без вагань і складних роздумів іти за вказівкою диктатора.

Тому досить ставити важкі питання і шукати на них відповіді. Вони зрозуміли від 1622 року, коли за наказом царя Михайла з подання московського патріарха Філарета спалили всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» Кирила Ставровецького, і — донині, коли на окупованих територіях спалюють українські книжки і впритул розстрілюють будинки.

Це не війна. Це геноцид. Вони прийшли знищувати. Все. До останнього колоска. Без пояснень. Крапка.

І тому не варто питати — «за що».

Треба воювати...

...проте ми, ті, хто в облозі, не знаємо, як ЦЕ робити...

Ніхто з нас, крім тих стареньких, яких називають «діти війни» (Другої світової, звісно), не мають і зеленого уявлення, що робити, коли на тебе насувається колона танків!

Впевнена, що мсьє Ловель, містер Фінч і сеньйор Пазоліні з усім сімейством про це також не замислювались. І в цьому ми нічим не відрізняємось від іще кількох мільйонів європейців, котрі зранку заварюють собі каву.

Звісно, відразу спадають на думку кадри зі старих фільмів: ось летять над дахами літаки, скидають бомби. Це нібито називається «килимове бомбардування».

Виникають в уяві краєвиди вщент зруйнованого в дев'яностих Грозного...

Або — хронікальні кадри з Грузії 2008-го.

І зовсім недавні — з Сирії. Знищення російськими літаками старовинного Алеппо...

Але, попри це, важко уявити, що міста можна рівняти з землею.

Все це скидається на марення. Видається чимось далеким, як...

Як виноградники в Анжу.

Весілля в Мілані.

Бунгало на Лангкаві.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ